

eller praktisk økonomisk art. Et omfattende udvalg af dette materiale fremlægger den amerikanske historiker Irving A. Agus i sit ovennævnte værk. Oversættelserne af disse responsa, som trods titlen udgør værkets substans, indledes af en fyldig introduktion, hvori forfatteren placerer sine kilder i den videnskabelige debat og i den historiske sammenhæng. Endvidere er hver enkelt oversættelse forsynet med meget udførlige tekniske og sproglige kommentarer.

Det er hævet over enhver tvivl, at dette kildemateriale bringer nyt ved til et ulmende bål. De jødiske responsa behandler praktisk taget alle aspekter af den tidlige middelalders bytilværelse, samfærdselsforhold, forretningsforhold, handels-tekniske former, ejendomsforhold o.s.v. Men trods udgiverens naturlige begejstring for det righoldige nye stof og trods hans indsigtfulde kommentarer, vil det sikkert være velmotiveret at tage visse forbehold overfor værket. Dels rejser oversættelsen naturligvis fortsat fortolkningsproblemer, men først og fremmest løser fremlæggelsen af kilderne – selv i udførligt dokumenteret skikkelse – ikke med ét slag alle de problemer, forskningen naturligt må rejse. Rækkevidden af det nye stof må afklares ikke ved én, men ved uhyre mange fremtidige studier.

Denne reservation fører imidlertid tillige direkte ind i dr. Agus' hovedtese: at de tidligste europæiske bysamfund samledes i jødiske samfund, der ene af alle kunde tjene som model for europæisk byliv og byorganisation, specielt i det nordvesteuropæiske flodområde, hvorom forfatterens interesse samler sig. Det er på ingen måde min hensigt at bestride, at jødiske organisationsformer på givne punkter *kan* have tjent som prototype for europæiske; men en så håndfast generalisation som den, dr. Agus fremlægger, beror uomtvisteligt på så meget af en tilsnigelse, at helheden næppe lader sig opretholde. Men såvel bogens teser som det store materiale, der her fremlægges for første gang, påkalder fornyet forskning.

E. LADEWIG PETERSEN

CURT WALLIN: Tommarps urkundsbok 1085–1600. Klostret – hospitalet – staden – socknen. I. 1085–1300. Stockholm, Svenska kyrkans diakonistyrrelsens bokförlag, 1962. 340 sider. 50 sv. kr.

Udgaven er et sidestykke til »Danmarks Riges Breve«, men samlet om et enkelt kloster, præmonstratenserstiftelsen Tommerup i det sydøstlige Skåne. Det er det skånske kloster, fra hvilket der er flest dokumenter bevaret. Teksterne er alle oversat til moderne svensk. Der indledes med forskellige fælleskilder til klostrets historie, registraturer m. v., mest fra 16. århundrede. Derpå følger en kronologisk diplomrække fra 1085 til 1289. Teksterne kommenteres meget indgående og detaljeret, og bogen bliver herved en guldgrube for enhver, der er interesseret i klosterhistorie. Tabellen s. 253–58 repræsenterer noget nyt og kuriøst, idet den viser, hvor ofte visse af teksterne er påberåbt i den videnskabelige litteratur til og med 1957. Absalons testamente fra 1201 er påberåbt 185 gange og Kong Valdemars Jordebog ikke mindre end 1633 gange (mest af topografer og filologer, men dog 342 gange af historikere). En meget omfattende manuskript- og litteraturfortegnelse afslutter bogen, der skal følges af endnu to dele.

NIELS SKYUM-NIELSEN